

Tukholman helmet

**RUTH
KVARNSTRÖM-JONES**

WSOY

*Tavaratalon
rohkeat naiset*

SUOMENTANUT
ANNAMARI KORHONEN

RUTH
KVARNSTRÖM-JONES

*Tavaratalon
rohkeat naiset*

SUOMENTANUT ANNAMARI KORHONEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Ensimmäinen painos

Ruotsinkielinen alkuteos
Väninnorna på Nordiska Kompaniet

© Ruth Kvarnström-Jones,
first published by Printz Publishing, Sweden, in 2024.
Published by agreement with Norstedts Agency

Englanninkielisestä alkuperäiskäsikirjoituksesta suomentanut Annamari Korhonen
Suomenkielinen laitos © Annamari Korhonen ja WSOY 2026

Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-951-0-50771-1

Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

*Vanhemmilleni Enidille ja Stanleyille, jotka
opettivat minulle, että kolikolla on aina
kaksi puolta – ja jotka nauttivat monta
mainiota lounasta Nordiska Kompanietissa!*

itäinen asema

Va

Kuuhilainen kirjasto

HUNLE

SVEAVÄGEN

BARNHUSGATAN

NORRA BANTORGET

PUB TRÄDET

KUNGS GATAN

JÄRONSBERGIGATAN

INÄRLANDIGATAN

STURE PLAZEN

PRINS

WIENERS KONDUIT

BLANCH'S CAFE

KUNSTSTRÄDGÅRDEN

HOTEL RYDBERG

Kuuhilainen apteekki

valtiopäivätalo

HELEAND HOLMEN

Kuuhilainen pizzeria

vanha kaupunki

VALTER GÅRDIGATAN

LULLINGGATAN

STENSTRAK

STENSTRAK

STENSTRAK

STENSTRAK

STENSTRAK

MÄSTERSÄMVELS GATAN

KLARBERGSGATAN

DROTTNINGGATAN

KUNGSHOLMEN

keskusruuhkeseisä

kaupungintalo

DROTTNINGHOLM
←

P.A. NORSTEDT & SÖNER

RIDDARHOLMEN

E N
till Drottningholm
till Kärningem m. R.
till Skokloster, Orngården

Söder

Malarsstrand

Malarsberg

Varshuset

Engelströms

STADION

SOPHIAHEMMET

GÄRDET
→

NK
STURE PLAN

Söderbergrin
kaviva

SÖDERMÅLM
↓

KASTELLHÖLLEN

ÖDJA

Rosendalin
linna
→

LIFVÄNCHIN TRÄDEHALLI

BLÅ
PORTEN

STADION

SOPHIAHEMMET

NK
STURE PLAN

Söderbergrin
kaviva

SÖDERMÅLM
↓

KASTELLHÖLLEN

ÖDJA

Rosendalin
linna
→

LIFVÄNCHIN TRÄDEHALLI

BLÅ
PORTEN

Henkilöluettelo

Sachsien perhe

- *Josef Sachs
- *Sigrid Sachs
- *Ragnar Sachs
- *Rut Sachs
- *Herbert Sachs

- *Ellen Sachs

Sibyllegatanin asukkaat

- Ottilia Nyblaeus
- Fredrik Nyblaeus
- Isabella Nyblaeus
- Philip Nyblaeus
- Birna Ekman
- Victoria Ekman
- Hilda (*taloudenhoitaja*)

- Karl Ekman
- Viveka Ekman

Linnégatanin asukkaat

- Torun Ekman
- Beda Johansson

Silfverstjernan perhe

- Karolina Silfverstjerna
- Edward Silfverstjerna
- Julian Silfverstjerna
- Cornelia Silfverstjerna

NORDISKA KOMPANIET

Rakentajat

- *Ferdinand Boberg
(*arkkitehti*)
- *Josef Norén (*johtava rakennusinsinööri*)

Johtokunnan puheenjohtaja

- *Otto Printzsköld

Naisten käsineet

- Märta Eriksson
- Irma Nilsson
- Gabriella Anderberg

Ranskalaisen muodin ateljee

- *Kurt Jacobsson ("Pomo")
rouva Alm (*pääsovittaja*)
- *Pelle Lundgren
(*suunnittelija*)

Leninkiompelimo

- Agatha Karlsson
(*helmenompelija*)
- Bettan Nylund (*ompelimon johtajatar*)
- Vera (*hihaompelija*)
- Hulda (*lähetti*)
- Elsa (*lähetti*)

*Historialliset henkilöt

*Greta Gustafsson
(*mannekiini*)

Hallinto

*Maria Blombergsson
(*pääkassanhoitaja*)
*Thorwald Munkhammar
(*somistuspäällikkö*)
*Tom Björklund
(*mainospäällikkö*)
*August Åhlfeldt
(*ravintolapäällikkö*)
herra Bellman (*ovimies*)
herra Hagman
(*vartiointipäällikkö*)
*tohtori Modig

Toivotut vieraat

Fredrika Bernaborg
Kreivitär
Bertil (*skotlanninterrieri*)
*Harry Selfridge (*Lontoon
Selfridges & Co. -tavaratalon
omistaja*)

Ei-toivottu vieras

Stina Andreasson

Kuningasperhe

*kuningas Kustaa V
*kuningatar Viktoria
*kruununprinssi Kustaa
Aadolf
*kruununprinsessa Margaret

Ravintola Prinsen

*Augusta Forsberg

Poliitikot

*Hjalmar Branting
(*pääministeri*)
*Agda Östlund
(*valtiopäiväedustaja*)
*Nelly Thüring
(*valtiopäiväedustaja*)

NEW YORK

Lily
Dorothy
Michael
Blanche

Muut henkilöt

Wilhelm Schultz
Daniel Solomon
*Henrik Ellström
(*poliisikomisario*)

Esinäytös

Huhtikuu 1912

Viiden äyrin kolikko valmiina kädessään Torun Ekman liittyi nopeasti liikkuvaan jonoon lehtikioskin edessä Tukholman Stureplanilla. Hänen edellään jonossa seisova mies puisteli päätään jo kolmatta tai neljättä kertaa. Torunin ei tarvinnut nähdä miehen kasvoja tietääkseen, että niiltä paistaisi epäusko. Täydellinen epäusko. Edes Torun, kustannusvirkailija jolla oli aina kynä oikeassa kädessä ja yleensä toinen korvan takana, ei olisi keksinyt parempaa sanaa kuvaamaan kaupungissa tuona raikkaana huhtikuun aamuna vallitsevaa mielialaa. Jos tämän päivän lööppiotsikot osoitautuisivat todenmukaisiksi, Luoja siltä varjeltakoon, epäuskoa seuraisi pian syvä murhe. Tukholman uudella stadionilla pian käynnistyvien olympiakisojen iloinen odotus oli kuin pois puhallettu.

Kaupunkilaiset eivät olleet kuitenkaan vielä luopuneet toivosta. Edellisen päivän lehdistä oli luettu, että neljä apuun lähtenyt alusta oli onnistunut pelastamaan kaikki matkustajat. Torunia se oli ihmetyttänyt. Kaikki pelastettu? Keskellä valtamerta? Valtavan suuren aluksen jokainen matkustaja? Hän oli ollut yhtä ällistynyt kuin kaikki muutkin nähdessään taiteilijan piirtämän kuvan, jossa *RMS Titanicin* kokoa verrattiin Tukholman kuninkaanlinna. Laiva oli sekä linnaa korkeampi että

myös huomattavasti pidempi. Ja uppoamaton, niin oli luvattu. Kaikki pelastettu? Tuskinpa sentään.

Torun laski kolikkonsa tiskille ja otti pinosta *Dagens Nyheterin*. Yleensä hän vain työnsi lehden kainaloonsa, mutta nyt hänen oli päästävä heti lukemaan sitä. Kun hän edellisen kerran oli yrittänyt vilkuilla etusivua samalla kun kulki kohti työpaikkaansa P. A. Norstedt & Söner -kustantamoa, hän oli ollut vähällä kävellä suoraan raitiovaunun alle. Vain toisen jalankulkijan ripeästi ojentama käsi oli estänyt hänen ennenaikaisen loppunsa. Se olisi sentään ollut nopea ja ennakoimaton. Titanicin onnettomat matkustajat sen sijaan olivat varmasti tienneet tarkalleen, mikä heitä odotti mustassa jäisessä meressä.

Torun nielaisi palan kurkustaan ja jatkoi Sturegatania pitkin Humlegårdenin puistoon. Siellä oli penkkejä, joista valita, vaikka oli harmi, ettei kansalliskirjasto ollut vielä auki. Sisällä lämpimässä olisi ollut mukavampaa.

Hän alkoi lukea. Vain yksi neljästä pelastusluksesta oli ehtinyt ajoissa poimimaan eloonjääneitä merestä. Näytti siltä, että noin puolet kahdestatuhannesta matkustajasta oli menehtynyt. Joukossa oli varmasti myös osa niistä sadasta ruotsalaisesta, joiden oli kerrottu olevan laivassa. Ehkä jotkut heistä olivat kotoisin Tukholmasta, ehkä he olivat kuljeskelleet juuri tässä puistossa vielä viime viikolla. Ehkä joku heistä oli lapsi. Teksti sumeni Torunin silmissä, ja lehti putosi hänen sylistään maahan. Hän työnsi kätensä takin sisään ja kosketti vatsaansa.

Kuinka hän saattoi itkeä tuntemattoman lapsen kohtaloa ja silti aikoi ottaa hengiltä omansa? Siihen kysymykseen oli helppo vastata. Hänen oman lapsensa ei olisi milloinkaan pitänyt saada alkuaan. Hän ei halunnut lapsia, ei ollut koskaan halunnut. Hänellä ei ollut minkäänlaista äidinvaistoa. Lapsen pitäminen ei olisi siis reilua heille kummallekaan, eihän?

Lapsen isä oli ollut vain ohi kulkeva laiva talvisena yönä. Tarkemmin sanottuna seitsemänä yönä. Lehtimies, jolla oli kiltit kasvot ja kiinnostavia ajatuksia ja jolta olivat vihkivalat unohtuneet niin, ettei hän ollut maininnut niistä Torunillekaan. Liiankin käytännöllisenä ihmisenä, jolla oli jalat tukevasti maassa, Torun oli vakuuttanut itselleen, ettei välittänyt. Useimmat miehet olivat lopultakin epäluotettavia, eikä niin heikkoa tapausta kannattanut jäädä muistelemaan. Vasta monta viikkoa sen jälkeen, kun oli antanut miehelle tulisen korvapuustin, Torun oli huomannut, mitä tämä oli jättänyt jälkeensä.

Torun ei ollut kertonut ongelmastaan kenellekään. Ei edes isosiskolleen Ottilialle eikä ystävilleen Märtille, Bedalle, Karolinalle ja Margaretalle. Kaikki tiesivät, että sikiön lähdettäminen oli vaarallista. Ja laitonta. Jos Torun jäisi henkiin, hän voisi saada vuoden pakkotyötuomion. Pahimmassa tapauksessa hänet raadeltaisiin tylsillä ja likaisilla välineillä, ja hän menehtyisi verenvuotoon tai tulehdukseen. Mutta miten oli mahdollista löytää hyvämaineinen tekijä, kun kyse oli laittomasta toimenpiteestä?

Kyynel tipahti hänen poskeltaan, kun hän nosti koston sanomalehden märästä lumilampareesta. Tänään ei kukaan ihmettelisi itkijää, joten hän saattoi kaivella omia vaikeuksiaan terävämmällä tikulla. Mikä oikeus hänellä oli murhata lapsensa, kun viattomia oli hukkunut? Ehkä heidän äitinsäkin olivat kuolleet. Tai mikä vielä pahempaa, selvinneet hengissä. Miten sellaisen syyllisyyden kanssa voi elää?

Vuosien ajan hän oli ollut katkera nuorimmalle siskolleen Victorialle, jonka synnytykseen äiti oli menehtynyt. Tunsiko Victoria syyllisyyttä? Torun ei ollut koskaan tullut ajatelleeksi asiaa. Huomiota herättävän kaunis, kuumapäinen Victoria ei ollut ikinä vihjannut siihen suuntaan. Eikä hänen pitäisikään, Torun käsitti. Miten tekopyhä hän oikein oli, kun edes mietti

sellaista? Syytti vastasyntyntä äidin kuolemasta ja samaan aikaan perusteli, miksi täysin järkevää äiti saisi aivan tarkoituksella murhata lapsensa?

Toinen kyynel vierähti poskea pitkin. Sillä nyt hän ymmärsi. Lopultakin hän ymmärsi. Hän ei voisi elää niin raskaan syyllisyyden painamana.

Hänellä oli katto päänsä päällä. Hän ei ollut nälissään eikä vailla työtä. Hän pystyisi hyvin tarjoamaan lapselleen kodin ja päälle päätteeksi vielä joukon innokkaita tätejä ja kiltin isoisän.

Syvällä sisimmässään hän kuitenkin tiesi, ettei hänestä ollut äidiksi. Ja jokainen lapsi tarvitsi äidin.

Luku 1

30. syyskuuta 1913

Märta Eriksson livahti ulos vaatimattomasta henkilökuntaovesta Stureplanin aukion laidalla kohoavan Nordiska Kompanietin tavaratalon takana. Hän hymyili hyvälle tuulelleen, jolle ei pitänyt olla mitään syytä. Mikään ei ollut varsinaisesti muuttunut. Hän oli myynyt naisten käsineitä jo yli yhdeksän vuoden ajan ja jatkaisi saman myyntitiskin takana tavaratalon katutasossa myös seuraavat kaksi vuotta. Ja silti. Ajatus siitä, että Kompaniet yhdistäisi kaikki Tukholman liikkeet saman katon alle uuteen upeaan rakennukseen, sai hänet melkein liikuttumaan. Hetken mielijohteesta hän ylitti Birger Jarlsgatanin ja käveli puoliväliin mukulakiviaukiota tarkastelemaan yhtiön nykyistä päätoimipaikkaa. Sen kaksoistornit ja koristeelliset kivileikkaukset tekivät kunniaa aikakaudelle, jolloin prameat yksityiskohdat olivat kertoneet vallasta ja rikkauksista – kukoistukseen nousevasta kaupungista. Nyt katukuvasta erottuva kuparitorni ja kupoli vaikuttivat kuuluvan edelliselle vuosisadalle tavalla, jota hän ei vielä viime viikolla ollut ajatellut. Mitä Josef Sachs olikaan tänään sanonut? *Huomenna käännämme esiin uuden luvun historiassamme.* Ja niin varmasti tapahtuisi. Herra Sachsilla oli tapana pitää sanansa.

Märta käveli reippain askelin pitkin Biblioteksgatania. Hän kuunteli Josef Sachsia mielellään; kypsässä neljäkymmenen vuoden iässä tämä oli saanut yksin omistukseensa Tukholman suurimman tavaratalon, ja Märta kunnioitti miestä suuresti. Sachs tunsi useimmat viidestäsadasta työntekijästään nimeltä, kannatti työnantajien maksamaa työterveyshuoltoa ja eläkevaikutuksia ja ennen kaikkea eli kuten opetti. Työnantajana herra Sachsissa oli vain yksi huono puoli, Märta pohdiskeli ylittäessään Norrmalmstorgin aukiota: hän antoi naimisissa olevien naisten pitää työpaikkansa. Se ei toki olisi haitannut Märtaa, jos Ruotsin valtiokin vain olisi tunnustanut naiset itsenäisiksi olennoiksi sen sijaan, että piti heitä aviomiestensä omaisuutena. Sillä mitä muutakaan he lain silmissä olivat kuin omaisuutta? Nainen menetti itsenäisyytensä ja täysivaltaisuutensa sillä hetkellä, kun sanoi »tahdon». Jos Wilhelm vain suostuisi ymmärtämään, että Märta rakasti häntä vaikka kieltäytyikin kosinnasta, olisi elämä niin lähellä täydellistä kuin hän suinkin uskalsi toivoa. Totta kai hän ymmärsi, että saksalaisella miehellä oli ylpeytensä, mutta niin oli ruotsalaisella naisellakin. Olisi helpompaa, jos hän voisi sanoa Wilhelmille, että menettäisi työpaikkansa ja palkkansa jos he menisivät naimisiin. Wilhelm tunsi kuitenkin Kompanietin säännöt ja käytännöt yhtä hyvin kuin Märtakein, olihan hän sentään myyjänä matkalaukkuosastolla. Huoliryppy otsallaan Märta kiiruhti eteenpäin.

Keskustan toisella laidalla, Riddarholmenin suunnalla, Torun ponnisteli pitkin Tryckerigatania kohti Birger Jarls torgia niin nopeasti kuin rammalla jalallaan kykeni. Mukulakivetyt avaran aukion toista laitaa hallitsi Riddarholmskyrkan, jonka hän arveli olevan Tukholman ainoa jäljellä oleva keskiaikainen luostarikirkko ja jossa hän tiesi useimpien Ruotsin kuninkaiden

viettävän ikuista lepoaan. Valurautainen torninhuippu kohosi maamerkinä korkealle syvän siniselle, upealle taivaalle. Torun rakasti sinistä hetkeä, jolloin hämärä vaihtui yöksi. Tukholma oli kaunis kaupunki mihin tahansa aikaan päivästä, mutta sen kattojen kuparinhohtoinen siluetti pääsi todella oikeuksiinsa illan tummentuessa. Hieman korkeammalle kohoavalta Riddarholmenilta Torunille avautui näköala viereiselle, viisi kertaa suuremmalle vanhankaupungin saarelle.

Torun vilkaisi uutta rannekelloaan – hän oli ostanut sen itselleen lahjaksi ihan vain, koska tarvitsi kellon. Hän oli päässyt lähtemään työpöytänsä äärestä hyvissä ajoin, mutta joutui silti pitämään kiirettä. Hän ylitti Riddarholmenin sillan, jatkoi kuninkaanlinnaa kohti ja edelleen Norrbron sillan yli mantereen puolelle. Grand Hötelin sähkövalot leiskuivat kutsuvina salmen toisella laidalla.

Torun kiiruhti Kuninkaallisen oopperan ohi ja näki hyvän ystävänsä Beda Johanssonin odottamassa heidän tavallisella kohtauspaikallaan Kaarle XII:n patsaan luona Kungsträdgårdenin puistossa. Terävä-älyinen ja ystävällinen Beda oli lahjakas matemaatikko, ja Torun jakoi hänen kanssaan pienen kaksion.

Beda heilautti kättään iloisesti. »Luulin jo, ettet ole päässyt lähtemään.»

»Vähällä se olikin, ja huomenna on mentävä kukonlaulun aikaan toimittamaan loppuun käsikirjoitus, jonka lupasin hoitaa lounasaikaan mennessä, mutta tämä elokuva on kyllä yhden aikaisen herätyksen arvoinen. Se on saanut loistavat arvostelut.»

»Mukava kuulla. Juuri nyt en ole sillä tuulella, että jaksaisin katsella jotakin surkeaa tekelettä.»

Torun pyrskähti hyväntuulisena. »Senkin moukka. Kulttuuri tekee sinulle hyvää.»

»Niin tekisivät lämmin ateria ja hyvät yöunetkin. En minä tästä enää nuoru.»

»Olet reipas kolmekymmentäyksivuotias, et yhdeksänkymmenen. Sitä paitsi lupasimme Märtalle.»

»Totta puhut.»

He suuntasivat puiston halki. Nappikengät pitivät jalat lämpiminä kosteassa ja viileässä säässä, kunhan he pysyivät liikkeessä. Ilta oli viileä mutta ei vielä niin kylmä, että polkua kirjoavat matalat lätäköt olisivat jäätyneet. Lehmukset ja poppelit eivät olleet vielä pudottaneet kullankeltaisia lehtiään, mutta tarvittaisiin enää pari navakkaa tuulenpuuskaa niin puut olisivat paljaita. Seuraavan päivän väistämätön metakka saattaisi tosin ajaa saman asian, Torun ajatteli.

He ohittivat Blanch's Cafén ja vilkuttivat Märtalle, joka odotti Hamngatanin toisella laidalla.

»Katsokaahan sitä nyt oikein kunnolla», Märta sanoi tervehdykseksi. »Nyt on viimeinen tilaisuus nähdä Sparren palatsi.» Hän viittasi kohti rakennusta, joka oli rakennettu vuonna 1670 Sparren aatelissuvun ylliseksi kodiksi. Päärakennuksen sivuilla kohosi kaksi täyskorkeaa siipirakennusta, jotka tosin oli jo kauan sitten muunnettu asunnoiksi. Päärakennusta sen sijaan oli muokattu vasta kaksikymmentäviisi vuotta sitten niin, että siellä oli vuodesta 1888 alkaen toiminut Sveasalenin suosittu varietee-teatteri ja ravintola. Viime vuonna sen oheen oli muuttanut elokuvateatteri Punainen mylly.

Beda tuijotti rakennusta tuimana. »Jos olisin Punaisen myllyn johtaja, olisin kyllä äreissäni. On kallista muuttaa yhtenäin.»

»Hankintapäällikön asiantuntevaa puhetta», Torun kiusoiteli. »Onneksi Grand Hôtelin ei ole tarvinnut koskaan muuttaa.»

Beda tönäisi Torunia kyynärpäällä kylkiluihin katsettaan kääntämättä.

Märtää nauratti. »Mennään. Elokuva alkaa kymmenen minuutin kuluttua. Orkesteri varmasti lämmittelee jo.»

He nousivat vasemmanpuoleista portaikkoa pitkin kohti ovea.

Torun nyökkäsi kohti ulko-ovien välissä kohoavaa Sveamamman patsasta; leijonan selässä istuvan soturinaisen takana pyörivät pienen punaisen tuulimyllyn lampuin koristellut siivet. »Mitähän patsaalle nyt tapahtuu? Ja kaikille niille perheille, jotka asuvat täällä.»

»En kestä edes ajatella», Beda sanoi. »Mutta siinä on tiettyä ironiaa, että viimeinen täällä esitettävä elokuva on *Pompeijin viimeiset päivät*.»

Märta puhahti. »Minä luotan herra Sachsiin. Hän rakentaa tilalle jotain todella hienoa. Odottakaa vain.»

Luku 2

Jos Märtilä olisi ollut silmät selässään, hän olisi saattanut huomata itsensä Josef Sachsin, joka seisoi puistossa lehmuksen alla seuraamassa viimeisten elokuvakävijöiden katoamista sisään Punaisen myllyn ovista. Herra Sachs tukahdutti syyllisydentunteen vihlaisun, joka tunkeutui hänen alati kasvavan innostuksensa läpi. Sparren palatsin oli suunnitellut Nicodemus Tessin vanhempi, ja se oli seissyt paikallaan yli kaksisataaneljäkymmentä vuotta, yhtä kauan kuin Tukholma oli tarvinnut kasvattaakseen väkilukunsa 40 000:sta 340 000:een. Mikä oikeus juuri hänellä oli repiä alas sellainen pala kaupungin historiaa? Kuten monilla muillakin tukholmalaisilla, myös hänellä oli lämpöisiä muistoja Sveasalenin varieteeteatterissa hyvien ystävien seurassa vietetyistä illoista.

Päätettyään keskittää kaikkien myymälöiden toiminnan yhteen paikkaan Josef oli valvonut monen monta yötä miettien, minne rakennuttaisi uuden tavaratalonsa. Tukholman kaupallinen keskus oli alun perin ollut vanhankaupungin saarella. Kaupungin kasvaessa liikealue oli levittäytynyt pienen Helgeandsholmenin saaren yli ja Norrmalmin puolelle pitkin Regeringsgatania. Löytyisikö jostakin tuon kadun ja Stureplanin väliltä sopiva paikka? Kaupungin keskusta oli paloitettu siististi erikokoisiin tontteihin. Hänen pitäisi ostaa jokin suurimmista tonteista ja purkaa siltä rakennukset.

Tilaisuus ostaa tontti Hamngatanin ja Smålandsgatanin välistä oli ollut yhtä houkutteleva kuin yllättäväkin, mutta sisälsi myös pettymyksen: tontti oli liian pieni sille ikoniselle ostostemppelille, joka hänellä oli mielessään. Hän tarvitsi toisenkin tontin, ja olisi mieluiten ostanut naapuritontin pohjoisen puolelta, Regeringsgatanin ja Smålandsgatanin kulmasta. Siinä oli kuitenkin uusi sähkölaitos. Ja kun Hamngatania pitkin kuljettiin Norrmalmstorgin suuntaan, tultiin Sparren palatsille ja Sveasalenin varieteeteatterille. Jos hän voisi taivutella omistajat myymään *sen* tontin... Hän oli maksanut lopulta yhteensä neljä miljoonaa kruunua näistä kahdesta tontista ja niiden kahdeksasta rakennuksesta.

Katsellessaan nyt Sparren palatsia haipuvassa iltavalossa hän yritti lievittää melankoliaansa järkipuheella. Menneiden aikojen kauniit muistot eivät pelastaneet rakennusta rappiolta. Suurin osa kauniista kivileikkauksista oli kulunut jo kauan sitten jäljettömiin, ja Sveasalenin varieteeteatterin muutto rakennukseen oli ollut viimeinen naula sen arkkitehtuurin arkkuun. Varietee oli toki monien mielestä mukava lisä kaupungin yöelämään, mutta rakennukseen tehdyt muutostyöt eivät olleet voineet miellyttää uskollisintakaan kanta-asiakasta. Nordiska Kompaniet sentään yrittäisi kaikin tavoin pelastaa kulttuurihistoriallisesti tärkeät yksityiskohdat. Yhtiön johtokunta oli ollut siitä hyvin selväsanainen. Kun tilat oli tarkastettu yhdessä kuuluisan arkkitehdin Ferdinand Bobergin ja arvostetun rakennusinsinöörin Josef Norénin kanssa, oli sovittu että ainakin 1600-luvulta peräisin olevat julkisivun pilarijalustat ja portaikkojen valurautaiset kaiteet luovutettaisiin Tukholman Pyhän Eerikin seuran konservaattoreille.

Oli todellakin vahinko, Josef pohdiskeli ties kuinka monetta kertaa, että Blanch's Café kadun toisella puolella teki kadusta niin kapean. Paitsi että se teki liikenteeseen pullonkaulan juuri

tavaratalon uuden pääsisäänkäynnin kohdalla, se myös rajoitti rakennettavien kerrosten määrää, sillä kadun leveys määräsi rakennusten korkeuden. Uuden tavaratalon pohjoispuoliskossa kerroksia sai olla vielä vähemmän, sillä Smålandsgatan oli vieläkin kapeampi. Kaavoitusviranomaiset uskoivat, että näin kaukana pohjoisessa kaupunkilaiset tarvitsivat mahdollisimman paljon valoa ja avaruutta.

Paikalliset kaavoitusviranomaiset olivat ilmaisseet mielipiteensä lukuisista uuteen tavarataloon liittyvistä seikoista.

Syksyllä 1912 Josef oli matkustellut Yhdysvalloissa arkkitehti Ferdinand Bobergin seurassa, ja miehet olivat keränneet sylikaupalla uudenaikaisia ideoita ja teknisiä ratkaisuja uutta tavarataloa varten. Amerikkalaiset olivat kehittäneet laskutavan sille, miten korkeaksi kivitalon saattoi rakentaa ennen kuin seinät romahtaisivat oman painonsa alla, ja mikä vielä parempaa, ratkaisseet ongelman pystyttämällä ensin metallirungon ja rakentamalla seinät sitten sen ympärille. Kun ulkoseinien ei tarvinnut enää kantaa painoa vaan ainoastaan tarjota suojaa kylmyyttä ja luonnonvoimia vastaan, julkisivumateriaali voitiin valita paljon entistä vapaammin. Ja kun sisäseinät, holvikaaret ja pilaritkaan eivät olleet enää välttämättömiä kantavia rakenteita, amerikkalaisissa tavarataloissa oli laajoja yhtenäisiä myyntitiloja. Herrat Sachs ja Boberg olivat äärettömän kiinnostuneita kaikista näistä ominaisuuksista.

Hamngatanin rakennuksen julkisivuun he halusivat Bohuslänin graniittia ja ristikkoikkunat. Sisälle tulisi mahonkihyllyt ja kaapit NK:n omalta verstaalta Nyköpingistä, ja kaiken kruunaisi koristeellinen kuparikatto. Nordiska Kompaniet kerta kaikkiaan säteilisi ruotsalaista laatua ja arvokkuutta amerikkalaisella rakennustekniikalla höystettynä. Heillä oli juuri oikea mies johtamassa hanketta: Josef Norén oli opiskellut rakennustekniikkaa myös Yhdysvalloissa. Hän tunsikin kaikki käytettävät menetelmät.

"Kirjailija taitaa pienet yksityiskohdat ja herättää menneen ajan mestarillisesti henkiin."

EXPRESSEN

On vuosi 1913. Suursodan varjo häilyy Euroopan yllä. Tukholman sydämeen nousee koko Pohjolan häikäisevin tavaratalo Nordiska Kompaniet, NK. Sitä luotsaa vakaalla kädellä Josef Sachs, oikeudenmukainen ja taitava liikemies. Mutta kun sodan tyrskyt iskevät kaupunkilaisten arkeen, miten käy luksustuotteita myyvän ostosparatiisin?

Samaan aikaan käsineosaston myyjätär Märta Eriksson iloitsee työstään upeiden muotiluomusten ja hohdokkaiden asiakkaiden parissa. Riemu muuttuu huoleksi, kun Märtan saksalainen sulhanen lähtee rintamalle. Vaikeina aikoina Märtan ja hänen ystäviensä elämänjano, rohkeus ja lojaalius toisiaan kohtaan punnitaan.

**Historiallisen
Tukholman helmet -sarjan toinen,
itsenäinen osa.**

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-50771-1